

KNS WEBINAR "Hur säkrar vi offentliga tjänster med god kvalitet i hela landet" 27 – 28 oktober 2020

LANDRAPPORT – JHL

Hallintorakenne Suomessa Förvaltningens struktur i Finland

Statsförvaltningen består av statens centrala, regionala och lokala förvaltning. Till övrig offentlig förvaltning hör **kommunal förvaltning, kyrklig förvaltning** samt **indirekt förvaltning**. Till den indirekta offentliga förvaltningen hör självständiga offentlighetsorgan (såsom Finlands pensionsmyndighet, Finlands Bank, Arbetshälsoinstitutet, Finlands skogscentrum och universiteten).

Ålands landskap har självstyre i enlighet med Ålands särskilda självstyrelselagstiftning.

Förvaltningsnivåernas ansvarsområden

Statsförvaltning

Central förvaltning

Statens centrala förvaltning består av *ministerierna* och deras *nationella myndigheter och organ*. Antalet ministerier är 12. Varje ministerium ansvarar för förberedelser och förvaltning av ärenden inom det egna verksamhetsområdet inför statsrådet. Myndigheter som står under ministeriernas centrala förvaltning regleras var och en separat. Av centrala förvaltningen och mätt med antalet anställda är de största myndigheterna Försvarmakten, Skattemyndigheten och Gränsbevakningsmyndigheten.

Regional förvaltning

Som regionala förvaltningsmyndigheter verkar *sex regionalförvaltningsmyndigheter (AVI)* samt *15 näringslivs-, trafik- och miljöcentraler (ELY-centraler)*. Regionalförvaltningsmyndigheten (AVI) främjar regional likabehandling genom att tillämpa lagstiftningens verkställande, lednings- och bevakningsuppgifter i regionen.

Näringslivs-, trafik- och miljöcentralerna (ELY-centralerna) stödjer regional utveckling genom att sköta statsförvaltningens verkställande och utvecklande uppdrag i regionen.

Den strategiska planeringen och ledningen i regionalförvaltningsmyndigheterna och ELY-centralerna sker i samarbete med ministeriernas styrande myndigheter.

Lokal förvaltning

Statens myndigheter för lokal förvaltning är *11 polisinsättningar, 22 kronofogdekontor och 15 arbets- och näringslivskontor*. Myndigheterna erbjuder dessutom sina tjänster vid offentliga förvaltningars besökskontor efter omständigheter och behov. Även Finlands pensionsmyndighet, som är ett offentlighetsorgan och arbetar direkt under riksdagen, har en bred spridning av besökskontor.

Kommunal förvaltning

Till kommunens invånare erbjuds tjänster som till större delen är ålagda kommunerna att ansvara för. Vid sidan av de lagstadgade uppgifterna kan kommunerna även inneha andra uppdrag i egen förvaltning. Ofta rör det sig om ekonomi, sysselsättning samt boende.

I Finland finns sammanlagt 310 kommuner, varav 107 använder benämningen stad och 203 använder benämningen kommun.

Följande tjänster ingår i de lagstadgade uppgifterna:

- utbildning och daghem
- kultur-, ungdomsverksamhet- och bibliotek
- stadsplanering, markanvändning
- vatten- och energiproduktion
- sopor och avfall
- miljötjänster
- hälso- och socialvård (för närvarande överföring till landskapen efter landskaps- och hälsoreformen)
- brand- och räddningstjänst (för närvarande överföring till landskapen efter landskaps- och hälsoreformen)

Landskapsförbund

Landskapsförbunden verkar som samkommuner i enlighet med kommunala självstyrelseprincipernas lagstiftning. Förbunden utgör myndigheter för regionutveckling och landskapsplanering och är därmed landskapens enheter för ledning och tillsyn. Till uppgifterna hör landskapsprogram, planering och dess verkställande samt att svara för att upprätta plan för regionala EU-program samt markanvändning. Utöver lagstadgad verksamhet har förbunden flera frivilliga uppgifter, som riktar sig till respektive regions specialfunktioner. I Finland finns 18 landskapsförbund.

Finansiering

Kommunernas intäkter består till största delen av *skatteintäkter* (~55 %), *verksamhetsintäkter* (~25 %) och *statsbidrag* (~20 %).

Skatteintäkter

Kommunerna får skatteintäkter genom kommunal- och fastighetsskatt samt en del av bolagsskatt. Ungefär 84 procent av kommunernas skatteintäkter utgörs av kommunalskatt, 8 procent bolagsskatt och 8 procent fastighetsskatt.

Kommunalskatt tas ut av inkomster vid sidan av momsens är den i Finland den mest betydande enskilda skatten.

Bolagsskatt är 20 % i hela Finland, som betalas till staten, och vid årets slut delar staten ut del till kommunerna. I genomsnitt får statsförvaltningen ungefär två tredjedelar av bolagsskatteintäkterna och kommunerna resten.

Staten får del av inkomstskatt som överstiger 18 000 euro och kapitalskatt. Inkomstskatten är progressiv, det vill säga när inkomsten stiger stiger även skattesatsen, kapitalskatten är 30 % men för inkomstklassen över 30 000 euro är kapitalskatten 34 %.

Verksamhetsintäkter

Kommunerna får verksamhetsintäkter bland annat från försäljning och avgifter (till exempel olika kundavgifter och daghemsavgifter), som täcker kommunens totala utgifter med i genomsnitt 20 procent. I tillägg till verksamhetsintäkterna utgör kommunernas och samkommunernas övriga intäkter ungefär 25 procent av de totala utgifterna.

Statliga bidragssystemet

Av kommunernas intäkter utgörs ungefär en femtedel (20 %) av statliga bidrag, inom vars ram staten deltar i finansieringen av kommunala uppgifter. Utöver statliga bidrag får kommunerna statsstöd, som har till syfte att stödja kommunal verksamhet.

Statsbidragssystemets centrala uppgift är att säkra kommunernas möjlighet att utföra lagstadgade uppgifter oavsett skillnader i intäkter. Statsbidrag är i genomsnitt låga i stora kommuner och höga i små kommuner. Som mest utgör statsbidrag upp till 60 procent av kommunernas finansiering och som minst bara 2 procent.

Kommunernas belåning ökar

Den lokala förvaltningen och i synnerhet kommunernas ekonomiska läge har varit ett bekymmer under ett flertal år. Kommunernas belåning har dessutom stigit från strax över 15,5 miljarder till ungefär 18,5 miljarder under tiden mellan åren 2015 och 2019.

(Statistikcentralen, 2020). Även i relation till invånarantal har belåningen ökat betydligt. Den lokala förvaltningen i Finland har ökat skuldsättningen under 2000-talet tämligen snabbt. Under åren 2016 och 2017 saktade skuldsättningen ned, men under år 2019 vände skuldsättningen snabbt upp igen. Under 2020 kommer den lokala förvaltningen att skuldsätta sig betydligt med anledning av problemen som följt av coronaviruset.

Social- och hälsovårdsreform

I Finland har man försökt att reformera social- och hälsovården länge. Tjänsterna är i dagsläget kommunernas ansvar, men på grund av kommunernas olikheter i ekonomiskt hänseende, klarar inte alla kommuner att utföra alla tjänster i sin helhet. Den aktuella reformen flyttar tjänsterna inom social- och hälsovården samt räddningstjänsten från kommunerna till så kallade sote-landskap. Sote-landskapet utgörs av en ny förvaltningsnivå mellan kommun och statlig nivå. Den statliga påverkan är stark både vad gäller finansiering och uppföljning av tjänsternas genomförande. Finansieringen är i första skedet helt statlig, men i framtiden är tanken att ge landskapen rätt att ta ut skatt. Sett ur kommunernas perspektiv är det betydande att när ansvaret för tjänster inom social- och hälsovård tas bort, försvinner också en betydande del av skatteintäkterna och statsbidragen. Sote-reformens förslag kommer att behandlas i riksdagen under våren och reformen är tänkt att träda i kraft 1 januari 2023.